



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XXXIII. Quid vita quæque illius principia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

altero, nutritionis & accretionis principium in esse in viuentibus affirmat, unde vitales eque operationes omnes oriuntur. Quod enim in morte accidit opposita vite, hoc ipsum in vita fieri intelligendum est. Mortem autem non solum esse operationis priuationem, sed etiam ab operatione cessationem, sed morte potius operationem omnem interimi, quasi mors quidpiam sit priuatione, ac cessatione prius, aduersarij quoque consentiunt. Neque igitur vita in sola operatione versatur, sed aliud quidpiam est prius, quod aduersatur morti, velut habitus operandi principium. Huius absentia & interitus mors est: anima inquam aut interitus aut certe a corpore separatio. Illiusque ipsum presentia, permansio, & conseruatio in corpore, vita est. Et ut corpus tunc est mortuum, cum anima priuatum est; hocque ipso mortuum esse creditur, quod anima desitutum est: Ita viuū tūc esse affirmatur, quando habet animam, hocque ipso viuere existimatur, quod in ipso anima perseveret.

Obiectio.

Obijciunt nobis aduersarij, vitam non animam sed illius effectum esse: Quare cum anima sit actus primus, effectum eius oportere actum secundum esse. Et rursum, cum anima sit actus corporis potestate vitam habentis; si corpus habens animam habet actum primum, atque ad actum secundum est potestate, vitam conseruare esse actum secundum, non primum.

Solutio.

At leuis est argumentatio. Nam ut esse album, quod alboris effectus formalis est, nil aliud est, quam ipse albor cum subiecto corpore coniunctus: Ita esse animatum aut viuens nil aliud fuerit, quam ipsa anima cum vita in corpore existens. Eadem anima, quae si per se consideretur, anima est & formalis causa; Quatenus est unita cum corpore & tribuit illi esse largiendo se ipsam, effectus formalis vim habet & appellatur vita. Neque ad vitale solum operationem, sed ad hanc quoque essentialē vitam corpus est potestate; tū antequam eam suscipiat; quae cum priuatione potestas est: tum postquam habet; atque hanc cum actu coniuncta est, diciturque esse potestate, quoniam ex se eam non habet. Ita interpretes Graeci potestatem illam de vita essentiali & prima, non de accidentaria & secundaria, quae in operatione cognoscitur, interpretati sunt. Neque enim in essentiali definitione aequum erat accidentariam potestatem & operationem nominare: sed ut anima est actus primus essentialis, ita essentialis in corpore ad illius actum potestas nominanda fuit. Et ideo in tex. 7. ex ea definitione colligitur, ex anima & corpore fieri unum. Quoniam anima est actus essentialis, & corpus potestas ad illum eiusdem generis.

Potestas duplex.

Alia quoque Aristotelis loca colligunt, in quibus vitam pro actu secundo & operatione vsurpauit. Sed multiplicem illius vocis significationem propterea principio distinximus. Denique vita, inquit, est ortus quidam, sicut opposita mors est interitus. At nequit esse substantia: ortus, ergo operationis. Caterum Aristot. in c. 14. lib. de vita & morte, duobus modis visus est considerare mortem: tū ut mutatio quaedam est, quae calidi in humido extinctionem definiuit; huiusque opposuit, vitam quatenus est ortus, quae tradit esse primam nutrientis animae cum calido participationem. Tum ut priuatio, cui velut habitus opponitur vita; Atque hoc intellectu alteram vitae definitionem posuit: Vita est permansio illius, cuius prima participatio fuerat ortus: Hoc est animae nutritis cum calido: Siquidem calor omnino est ad vitam necessarius tanquam dispositio, quae in corpore anima conseruetur. Et ideo in ca. 2.

Mors duobus modis consideratur.

A eiusdem lib. velut consequentis tractationis principium posuerat: Viuentia omnia esse calida, eaque vitae priuata sunt, esse frigida, & calidum conseruandi vitam habere, illiusque extinctionem esse mortem. Quod ipse in c. 10. & in lib. de longitudine & breuitate vitae pluribus verbis persequitur.

Vita & sanitas ut differunt.

Duo autem ex his plane intelligi possunt. Alterum est, quid inter vitam & sanitatem interit. Duplex verò discrimen est. Nam etsi utraque temperationem qualitatum magnopere requirat, sanitas tamen ad operandum refertur, tanquam optima dispositio ad naturales omnes functiones quae optime exequendas; vita ad durationis diuturnitatem, vel breuitatem. Deinde sanitas formaliter nil aliud est, quam conueniens qualitatum proportio: Vita permansioem significat, moram, & durationem animae in corpore, quae tum temperatione illa qualitatum conseruatur, tum maxime naturae qualis cum humido primigenio coniunctione.

Alterum est, quanam sint viuendi principia. Nam si vita est effectus formalis animae vegetatis manifestus est hanc animam viuendi principium esse. Quocirca in tex. 16. lib. 2. de anima, viuentia omnia propter hoc principium dicuntur viuere, sed quoniam ad vitam & principium hoc retinendum necessaria dispositio est qualitatum omnium temperatio, naturaeque caloris & humoris primigenij copulatio; haec ipsa vita principia velut dispositio existimatur. Itaque cum inter omnes corporis animalium sanguineorum partes, cor sit quasi caloris & vegetantis animae principium & fons, ipsumque primum omnium viuat & vltimum moriatur, iure optimo principium & sedes praecipua vitae iudicatur, ut in c. 2. & 10. lib. de vita & morte, & c. 1. lib. 2. & c. 3. & 4. lib. 3. de partibus animalium Aristot. confirmatur. Propterea & in medio positum est inter omnia reliqua membra, ut omnibus commode posset virtutem largiri suam, atque in vniuerso corpore tueri vitam & conseruare: & natura huius praecipuae partis sollicita in minutissimo eadem loco, hoc est in thorace, velut in arce collocabit.

Vita principia quae.

Ut nimirum vitam principium, quae tutissimum esset. Sane quotidiana experientia testatur, ceteris partibus refrigeratis vitam nihilominus conseruari: Atque in moribus extremis primum partes omni calore & vita destituerunt, subindeque cetera: At statim atque refrigeratur cor & ab eo calor omnis & vita descendit, actum est de tota animalis vita. Pulsus denique cum primis est ad tuendam vitam & calorem diffundendum necessarius: illius verò principium & sedem praecipuam esse in corde nemo ignorat. Id quod est cor in ijs animalibus, quae sanguine praedita sunt, hoc ipsum in ceteris est aliquid cordi analogum, & in plantis humor quicquid intus per longitudinem totam extensus maximeque in trunco reuidens. Nam ut radices & rami duabus illis respondent animalium partibus, quibus alimentum suscipiunt & excrementa eijciunt, sic truncus inter illas medius instat pectoris est, in quo potissimum vitam principium conseruetur.

Praecipua sedes vita.

Totum igitur hoc caput concludam, ex ijs, quae dicta sunt, omnes vitae causas colligere. Causa formalis praecipua est anima, instrumentaria motus cordis & temperatio, maxime naturalis calor. Causa materialis remota est corpus, proxima innatum humidum, in quo sustentatur calor: Finis est operatio: Efficiens demum est generans, & conseruans est alimentum, locus, aer & alia huius generis extrinseca. Ex quibus omnibus causis duae sunt, quae longiore

In plantis qua primaria sedes vita.

E

Totum igitur hoc caput concludam, ex ijs, quae dicta sunt, omnes vitae causas colligere. Causa formalis praecipua est anima, instrumentaria motus cordis & temperatio, maxime naturalis calor. Causa materialis remota est corpus, proxima innatum humidum, in quo sustentatur calor: Finis est operatio: Efficiens demum est generans, & conseruans est alimentum, locus, aer & alia huius generis extrinseca. Ex quibus omnibus causis duae sunt, quae longiore

Vita causa.

longiorē explicationē desiderant; motus cordis & temperatio. Sed hoc loco, vbi de tēperatione solum agitur, de posteriori dicam; de cordis motu alio loco disputaturus.

*QVÆ SINT CAUSÆ LONGÆ
aut brevis vite.*

CAPVT XXXIV.

S In debita corporis temperatione vita conseruatur, tota ratio durationis vite ex eadem causa petenda est. Nam quo aptior fuerit minus apta corporis constitutio, eō diuturniori breuioriū tempore poterit in eo anima permanere. Ergo illud cōstat, cuiusq; viuētis vitam habere determinatam durationis periodum. Quod tum in tex. 57. posterioris lib. de ortu & interitu Philosophus docuit: Tum in lib. de Mareore cap. 2. & lib. 1. de sanitate tuenda cap. 12. & lib. 6. cap. 12. & libro 6. cap. 3. confirmauit Galenus: nimiam irridens cuiusdam hominis audaciam, qui vitam nobis immortalem pollicetur: necessariāq; datione demonstrauit omnia tandem viuētia ad senium mortēque venire oportere, quōd eorum corpora cōtinenter siccantur, humor & calor, quibus nititur vita, horis omnibus exhauriantur, vniuersaq; corporis constitutio ab hostilibus causis pluribus oppugnetur à quibus eam magnoperē labefactari ac penitus tandem expugnari necesse est.

Huius porō periodi terminus, vt tanto aut tanto tempore subsistant singula, non ponitur ab anima: siquidem ea eiusdem naturæ & perfectionis est in tota specie, nec tamen eadem visitur singulorum animalū vita. Quin potius eorum hominum, qui mente & ingenio valent, quorumque animæ ceteris præstare videtur, breuiori plerūq; tempore vita concluditur. Neq; etiā à corpore absolute & simpliciter considerat: cū viuētia quædam maiore sint corpore, minusq; viuacia, vt de equo & homine scriptum est in cap. 3. lib. de longitudine & breuitate vite. Sed causā est corporis dispositio & temperatio. Quoniā vt anima, formarum omnium conditione generali, suscipi in materia & corpore non potest, nisi necessarijs dispositionibus, opportunaq; temperatione antecedentibus: sic dispositione ac temperatione abolita subsistere in eo diutius nequit. Præsertim si natui caloris cum humido primigenio copulatio tollatur. Etenim in his præcipue conseruatur vita, eorumque extinctio mors est.

In humido autem tum quantitas consideratur, tum qualitas. Nam si multum humidum fuerit in corpore, multi caloris materia erit, plurimūque siccitati resistet, que mortem & interitum machinatur. Propterea & immoderatus Venris vsus, & nimius corporis labor, vitam reddunt breuissimā. Semen namque sanguine constat & spiritu; quibus nutrirī ac refici membra omnia cōsumptumque humidum resarci debuerant. Quare etsi humidis & calidis corporibus moderata Venus non obij; sicis tamen & frigidis temperamentis, vt in 6. lib. de sanitate tuenda cap. 3. & 4. Galenus loquitur, inimicissima est: Et Aristoteles, dum de longitudine & breuitate vite differeret, salacia omnia animalia, & ea quæ multi seminis sunt citō senescere affirmavit; quod ita siccantur plurimum

A & refrigerentur eorum corpora, secreto scilicet & emisso humido & calido: Senectus autem siccitas quædam est & frigus. Hanc ob causam multū tradidit diutius viuere, quam equum & asinum: & maculos passerēs, quod salaciores sint, breuiorem, quā feminas, habere vitam. Et vniuersè in cap. 18. lib. 1. de animalium ortu, vel minimam feminis emissionem totius corporis dissolutionem atque imbecillitatem manifestam consequi. Tamen ex accideute interdum leuari videatur, quod aut nimium esset semen, aut cum eo alia, quæ naturam grauabant, secerantur excrementa, vt in 2. quoque lib. cap. 4. confirmatur. Neque Aui-cenna hæc de re iudicium prætermittendum est. Is deteriore multo magisque noxiam feminis esse, quā sanguinis, missionem in 3. lib. de animalibus cap. 3. testatus est; eum feminis missione totum corpus colore mutari scripsit; magisque debilitari, quā si quadragies tantundem sanguinis mitteretur. Quod Albertus quoque confirmat in tertio lib. de animalibus tract. 2. cap. 8.

Iam moderatus quidam labor, vt verè in Amatoribus habet Plato, efficit vt bene sint corpora constituta. At si nimius fuerit, citius adducet senectutem & mortem. Quoniam etsi moderata quædam & opportuno tempore suscepta exercitatio ad vitam & incolumitatem conseruandam multum conferat: Dum & natium calorem excitat, & excrementa secerat & purgat; & meatus corporis & vias aperit, quibus & corpus perspiret, & noxios humores & excrementa pellat, atque alimentum per partes facilius distribuatur & ad membra singula traducatur. Immoderatus tamen & nimius labor siccat corpora: Tum nimia humectantis spiritus consumptione: tum calore illo, qui ossium, musculorum, & membrorum omnium motu & confectione excitatur. Quo fit, vt post labores humorem consumptum lentiam membraque omnia penè exhausta.

D Quæ verò animalia corpore grãdiore sunt, plerūque sunt longioris vite: quōd plus humidum ferè contineant. Equum tamen homini grandiorē Aristoteles dixit breuioris esse vitæ, quod siccioris temperationis sit. Insulani dicuntur esse longevi, propter humidum aërem circumfulum, quo eorum corpora humectata à siccatione defenduntur. Denique plantæ quædam, vt palma, cupressus, & oliua, diutissime viuunt; quōd multum habeant humorem, eumque probè tectum & custoditum, ne siccetur facile aut congeletur. Huc omnino spectat præceptum illud Galeni & medicorum; prorsus curandum esse, vt tum alimentis, tum balneis, tum alia quauis ratione humectentur corpora: vt ita dum arcetur siccitas & calor infusus conseruatur, diuturniorem vitam nostram faciamus.

E Verum præter quantitatem spectare quoque oportet humidum qualitatem. Humidum enim, quod vitam tueri debet, aëreum esse oportet, tenue, pingue, vñctosum. Aëreum, ne congeletur: Tenue, ne calorem opprimat & suffocet: Pingue & vñctosum, vt suaue sit, atque ad fouendum calorem aptum. Quæ fortasse est causa, cur exanguia quædam sanguineis quibusdam viuacioris sint; vt de apibus legimur in capite 3. libri de longitudine & breuitate vite: quoniam dulci prorsus & aëreo constant humido. Quod confirmare videtur illud, quod est in capite 8. libri 4.

Vita periodus
determinata.

Corporis exercitatio.

Animalia longioris vite quæ.

Corporis temperatio.

Humidi quantitas.